

Coursera, which reveals the structure of courses, conditions for effective learning, examples compiling intellect cards. The analysis of the role of online education nowadays found that it is best for self education and can not fully replace the academic, as no ending issuing diplomas standard samples on behalf of a university. The main obstacles for Ukrainian users can select English, which developed most courses. Our study makes it possible to conclude that the Ukrainian education system safe from this state, the outflow of students to online resources.

Key words: free online education, distance education, Internet technologies, video lecture, Coursera, training course.

Стаття надійшла до редакції 27.03.2013.

Прийнято до друку 26.06.2013.

Рецензент – к. п. н., доц. Жукова В. М.

УДК [027.7 : 004] : 005.6-044.3

Ю. В. Кормилець

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ЕЛЕКТРОННОЇ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

В управлінні сучасним інформаційно-освітнім середовищем вищого навчального закладу актуальним питанням є оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, яка є важливим елементом цього середовища.

Окремі аспекти проблеми оцінювання ефективності діяльності бібліотек досліджувались вітчизняними та російськими науковцями. Так, обґрунтування доцільності окремих статистичних показників оцінювання діяльності бібліотеки розкрито в наукових працях О. Василенко, Р. Мотульського. Питання бібліотечної статистики, пов'язані з організацією роботи бібліотек, проаналізовано О. Воскобойніковою-Гузевою, Л. Дубровіною, Л. Петровою, М. Слободяником. Вивченню проблем, пов'язаних з оцінюванням якості роботи бібліотек, розробкою критеріїв і показників бібліотечної діяльності приділяли увагу М. Карташов, В. Ключев, Ю. Столяров, Є. Фенелонов.

Проте питання розробки критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки як елемента інформаційно-освітнього середовища сучасного вищого навчального закладу не були

детально розкриті.

Мета статті – представити обґрунтування системи критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу.

Проблема оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки тісно пов'язана із загальними питаннями оцінки ефективності управління освітніми установами. Аналіз наявної практики оцінювання ефективності управління навчальними закладами показав багатоваріантність цього процесу. Так, Ю. Конаржевський пов'язував ефективність управління із взаємодією кожного виду діяльності в системі управлінського циклу з іншими видами управлінської діяльності [1]. В. Брюховецький вважає, що основними умовами ефективності управлінської діяльності є реалізація в освітньому закладі нововведень, найактуальніших для цього закладу [2, с. 60]. Г. Лопушняк, аналізуючи систему вищої школи в Україні, зробив акцент на тому, що ефективність розвитку вищого навчального закладу забезпечується наявністю й використанням розвинутого інтелекту, високого рівня професійної підготовки й керуючої, і керованої підсистеми [3, с. 26]. П. Шемет, розглядаючи розвиток навчальних закладів через створення педагогічних комплексів, під ефективністю управління розвитком розуміє цілеспрямований, динамічний поступ педагогічного колективу на основі демократичної єдиноначальності й творчої колегіальності в керівництві [4, с. 48].

На основі порівняльно-зіставного аналізу теорій та концепцій у руслі досліджуваної проблеми нами було встановлено, що управління розвитком електронної бібліотеки – це складова діяльності суб'єктів управління електронною бібліотекою, яка забезпечує безперервне підвищення її інформаційного потенціалу та підвищення ефективності його використання, шляхом створення сукупності організаційно-управлінських умов.

Розробка системи управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу передбачає створення системи оцінювання рівня ефективності управління, яка б віддзеркалювала зміст і структуру управлінських процесів та їх результатів.

Теоретичною основою для розроблення нами критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки є:

– теорія управління соціальними організаціями (Р. Аккоф, М. Альберт, І. Ансофф, В. Афанасьєв, О. Виханський, Г. Кунц, М. Мескон, С. О'Доннел, Ф. Хедоурі), управління розвитком освітніх систем (Д. Горобець, В. Григораш, Т. Давиденко, Г. Єльнікова, Л. Карамушка, Ю. Конаржевський, В. Лазарєв, О. Мармаза, М. Поташник, П. Третьяков, Є. Хриков, Т. Шамова);

– теоретичні основи розвитку бібліотек в електронному середовищі (Т. Бахтуріна, Т. Кузмішина, І. Моргенштерн, Ю. Столяров);

- положення Міжнародного стандарту ISO 11620 „Інформація і документація. Показники ефективності роботи бібліотеки”;
- дисертаційні дослідження та монографії в галузі бібліотечної справи, зокрема з управління інформаційно-бібліотечними системами (Н. Андрєєва, В. Болочагіна, Т. Дубенок, В. Ключев, Ю. Столяров, І. Сулова), управління бібліотеками вищих навчальних закладів (В. Дригайло, В. Вахнован, О. Віноградова), електронними бібліотеками (О. Антопольський, **Г. Євстигнєєва, А. Земсков, О. Онищенко, І. Павлуша, Т. Павлуша, Ю. Столяров, Я. Шрайберг, М. Яцимірська**).

Теоретичним підґрунтям для розробки критеріїв управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу було обрано концепцію створення умов, розроблену Є. Хриковим [6]. Спираючись на теоретичні положення управління освітніми закладами, зокрема концепцію створення умов та специфічні риси власне електронних бібліотек, зазначаємо, що управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу – це діяльність керівної підсистеми, спрямованої на створення нормативно-правових, кадрових, матеріально-фінансових, соціально-прогностичних, організаційних умов, необхідних для розвитку електронної бібліотеки.

Також нашу увагу привернув підхід, що пропонують А. Асаул та Б. Капаров у монографії „Управління вищим навчальним закладом в умовах інноваційної економіки” [7, с. 270], за яким ефективність управління вищим навчальним закладом складається з трьох груп параметрів:

- параметрів діяльності освітньої установи;
- параметрів, що відбивають окремі залежності між керованою й керуючою системами;
- параметрів, що характеризують саму систему управління.

Ці параметри, у свою чергу, поділяються на більш конкретні, що дає можливість охопити всі напрями діяльності навчального закладу.

Вважаючи, що критерії ефективності управління розвитком електронної бібліотеки повинні відображати й її діяльність, і систему управління електронною бібліотекою з урахуванням компонентів кожної складової, визначаємо дві групи комплексних параметрів ефективності управління розвитком електронної бібліотеки:

- параметри, що характеризують її діяльність;
- параметри, що характеризують саму систему управління електронною бібліотекою.

Урахування сутності концепції управління як створення умов (Є. Хриков, підходу до оцінки ефективності управління (А. Асаул, Б. Капаров, Є. Хриков), результатів проведеного нами аналізу наукової літератури та специфіки об’єкту нашого дослідження дало змогу визначити

критерії оцінки ефективності управління розвитком електронної бібліотеки. Під критеріями ми розуміємо узагальнену характеристику різних аспектів управління розвитком електронної бібліотеки.

Визначення критеріїв оцінювання рівня управління розвитком електронної бібліотеки, які відображають систему ознак, характерних для зазначеного процесу, здійснювалося у два етапи: на першому етапі складено перелік усіх можливих критеріїв оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки з урахуванням аналізу наукової літератури з проблеми дослідження та сутності управління розвитком електронної бібліотеки; на другому – запропоновано експертам визначити найбільш суттєві ознаки управління розвитком електронної бібліотеки з наданого переліку в межах соціально-прогностичних, організаційних, нормативно-правових, кадрових, матеріально-фінансових умов та ресурсів й послуг, які надає електронна бібліотека.

Експертами були представники професорсько-викладацького складу та адміністрації бібліотек вищих навчальних закладів Донецької, Луганської, Харківської області, м. Чернігова, м. Ялта. Їм було запропоновано відзначити в наданому списку найбільш значущі критерії оцінювання розвитку електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу.

Таким чином ми з'ясували найбільш значущі, на думку експертів, критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки, до яких увійшли:

- нормативно-правове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, яке включає розроблення на рівні вищого навчального закладу документів, що відображають специфіку управління розвитком електронною бібліотекою з урахуванням ієрархії цілей;
- кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, яке характеризує кадровий потенціал електронної бібліотеки, його якісний склад, систему підготовки та систему мотивації працівників, що обслуговують електронну бібліотеку;
- матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронної бібліотеки, яке спрямоване на збереження вже наявної матеріальної бази та на її розвиток відповідно до нових завдань, що виникають перед електронною бібліотекою;
- ресурси та послуги електронної бібліотеки, які в свою чергу відображають видовий склад інформаційних ресурсів електронної бібліотеки та спектр послуг, які вона надає; включає моніторинг активності використання цих ресурсів та ступеня задоволеності користувачів електронною бібліотекою;

– соціально-прогностична забезпеченість розвитку електронної бібліотеки втілюється у створенні концепції її діяльності, перспективного плану чи програми розвитку електронної бібліотеки;

– організаційне забезпечення розвитку електронної бібліотеки, яке передбачає формування організаційного протоколу електронної бібліотеки, що матеріалізується в системі документів, положень, графіків; яке передбачає узгодженість цілей і змісту роботи електронної бібліотеки зі структурою управління бібліотеки взагалі.

У таблиці 1 наведено систему критеріїв оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу, створену з урахуванням думок експертів.

Таблиця 1.

Критерії оцінювання управління розвитком електронної бібліотеки в освітньому середовищі вищого навчального закладу

Критерії		Параметри	
1	Нормативно-правове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	1	Наявність Положення про електронну бібліотеку
		2	Наявність Положення про структурний підрозділ, відповідальний за організацію, функціонування та розвиток електронної бібліотеки
		3	Наявність уніфікованих вимог до електронної бібліотеки
		4	Наявність порядку передавання електронних документів до фонду електронної бібліотеки
2	Кадрове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	1	Якість складу персоналу електронної бібліотеки
		2	Наявність системи підготовки та підвищення кваліфікації працівників електронної бібліотеки до забезпечення її функціонування та розвитку
		3	Наявність системи мотивації працівників, що обслуговують електронну бібліотеку
		4	Наявність системи оцінювання діяльності персоналу, залученого до функціонування та розвитку електронної бібліотеки
3	Матеріально-фінансове забезпечення розвитку електронної бібліотеки	1	Якість обладнання приміщень та комп'ютерної техніки, необхідних для забезпечення функціонування електронної бібліотеки
		2	Наявність локальної мережі вищого навчального закладу та швидкість каналів з'єднання з сервером бібліотеки
		3	Наявність Інтернет-мережі у структурних підрозділах вищого навчального закладу, гуртожитках
		4	Наявність системи фінансового забезпечення функціонування електронної бібліотеки

Продовження таблиці 1.

4	Ресурси та послуги електронної бібліотеки	1	Видовий склад інформаційних ресурсів електронної бібліотеки
		2	Спектр послуг, що надає електронна бібліотека
		3	Наявність системи моніторингу активності використання ресурсів електронної бібліотеки
		4	Наявність методики та систематичність вивчення ступеня задоволеності користувачів електронної бібліотеки
5	Соціально-прогностична забезпеченість розвитку електронної бібліотеки	1	Наявність стратегічного плану розвитку електронної бібліотеки
		2	Наявність програми розвитку електронної бібліотеки
		3	Наявність системи впровадження соціальних інновацій у роботу електронної бібліотеки
		4	Дієвість атрибутів іміджу та конкурентоспроможність електронної бібліотеки
6	Організаційне забезпечення розвитку електронної бібліотеки	1	Наявність положення про нормування роботи працівників, відповідальних за організацію, функціонування та розвиток електронної бібліотеки
		2	Наявність розробленої системи форм організаційного порядку в забезпеченні підвищення керованості електронної бібліотеки
		3	Узгодженість цілей і змісту роботи електронної бібліотеки зі структурою управління бібліотеки
		4	Наявність сформованого організаційного протоколу електронної бібліотеки (система документів, положень, графіків)

Зазначені критерії та параметри оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу надають можливість вивчити і дослідити наскільки ефективно функціонує електронна бібліотека в сучасному освітньо-інформаційному середовищі.

Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз досвіду роботи та визначення рівня управління розвитком електронних бібліотек в освітньому середовищі вищих навчальних закладів України на сучасному етапі.

Список використаної літератури

1. **Конаржевский Ю. А.** Менеджмент и внутришкольное управление / Ю. А. Конаржевский. – М.: Пед. поиск, 1993. – 224 с.
2. **Брюховецкий В. Б.** Организационно-педагогические условия управления развитием профессионального лица: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08 / Брюховецкий Вячеслав Борисович; Ин-т образования взрослых Рос. акад. образования. – СПб., 2003. – 173 с.
3. **Лопушняк Г. С.** Соціально-економічні

аспекти розвитку вищих навчальних закладів України : дис. ... канд. екон. Наук : 08.09.01 / Лопушняк Галина Степанівна ; НАН України, Ін-т економіки. – К., 2001. – 223 с. **4. Шемет П. Г.** Педагогічні умови розвитку середніх загальноосвітніх навчально-виховних закладів нового типу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Шемет Петро Гаврилович ; Полтав. держ. пед. ін-т ім. В. Г. Короленка. – Полтава, 1996. – 187 с. **5. Философский энциклопедический словарь** / редкол. : С. С. Аверинцев, Э. А. Араб-Оглы, Л. Ф. Ильчев и др. – 2-е изд. – М. : Сов. энцикл., 1989. – 815 с. **6. Хриков Є. М.** Управління навчальним закладом : навч. посіб. / Є. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с. **7. Асаул А. Н.** Управление высшим учебным заведением в условиях инновационной экономики / А. Н. Асаул, Б. М. Капаров. – СПб. : Гуманистика, 2007. – 280 с.

Кормилець Ю. В. Критерії оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу

У статті актуалізується питання розробки критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки як елемента інформаційно-освітнього середовища сучасного вищого навчального закладу. Визначено найбільш суттєві ознаки управління розвитком електронної бібліотеки в межах соціально-прогностичних, організаційних, нормативно-правових, кадрових, матеріально-фінансових умов та ресурсів й послуг, які надає електронна бібліотека. Представлено обґрунтування системи критеріїв оцінювання ефективності управління розвитком електронної бібліотеки вищого навчального закладу.

Ключові слова: критерії оцінювання, управління розвитком, електронна бібліотека, інформаційно-освітнє середовище, вищий навчальний заклад.

Кормилец Ю. В. Критерии оценивания эффективности управления развитием электронной библиотеки высшего учебного заведения

В статье актуализируется вопрос разработки критериев оценивания эффективности управления развитием электронной библиотеки как элемента информационно-образовательной среды современного высшего учебного заведения. Определены наиболее существенные признаки управления развитием электронной библиотеки в рамках социально-прогностических, организационных, нормативно-правовых, кадровых, материально-финансовых условий, а также ресурсов и услуг, предоставляемых электронной библиотекой. Представлено обоснование системы критериев оценивания эффективности управления развитием электронной библиотеки

высшего учебного заведения.

Ключевые слова: критерии оценивания, управление развитием, электронная библиотека, информационно-образовательная среда, высшее учебное заведение.

Kormilets Yu. V. Criteria for Evaluating the Efficiency of University Digital Library Development

Article is updated on criteria developing for evaluating the efficiency of digital library development as a part of information-educational environment of modern higher education. The most important features of management of digital library development within social forecasting, organizational, legal, human, material and financial conditions, as well as resources and services offered by the digital library are defined. Justification of evaluation criteria of the efficiency of university digital library development is presented.

Key words: evaluation criteria, management of development, electronic library, information and learning environment, university.

Стаття надійшла до редакції 24.04.2013.

Прийнято до друку 26.06.2013.

Рецензент – к. п. н., доц. Дяченко С. В.

УДК 004.493 : 37.091(477)

С. А. Лиликович

**ПЕРЕХОД НА ЛИЦЕНЗИОННОЕ ПРОГРАММНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ
В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ: СОСТОЯНИЕ, ПУТИ
РЕШЕНИЯ ПРОБЛЕМЫ**

Во все времена перед образованием остро стояла проблема обеспеченности учебного процесса материально-техническими средствами. Особенно актуальна эта проблема в странах с развивающейся экономикой, к каким относятся страны СНГ: как правило, государство не имеет средств для финансирования неприбыльных предприятий, к которым, в том числе, косвенно можно отнести среднюю и высшую школы [1].

Современные образовательные методики предполагают использование высоких технологий непосредственно в учебном процессе [2]. Последние тенденции развития таких методик показывают, что использование специфического аппаратного и программного обеспечения будет необходимо для организации образования на мировом уровне. Уже